

GJELDER FOR STUDIEÅRET 2013/2014

BST 9502 Økonomistyring og investeringsanalyse

Studium

Bachelorstudiet i økonomi og administrasjon (3. år), Valgkurs

Kursansvarlig

Espen Skaldehaug

Institutt

Institutt for regnskap - revisjon og jus

Semester

Se studieplan for aktuelt studium

Studiepoeng

15

Undervisningsspråk

Norsk

Innledning

Dette kurset vil i kombinasjon med BTH 9503 Bacheloroppgave – Økonomistyring og investeringsanalyse, 15 studiepoeng utgjøre en fordypning på 30 studiepoeng, og gi påskrift om fordypning på vitnemålet. Gjelder for studenter på Bachelorstudiet i økonomi og administrasjon. Andre studenter kan velge å ta kurset som et valgkurs i sitt 3. studieår.

Fordypningen er analytisk orientert og oppøver deltakernes evne til å fatte beslutninger i tråd med målsettingene til den interessenten, eller de interessegruppene, som skal optimeres. Samspillet mellom økonomisk teori, metoder, økonomiske modeller og markeds- og regnskapsdata søker å gi studentene den nødvendige kunnskap for å kunne bli ressurspersoner i tilknytning til bedriftsøkonomiske problemstillinger. Fordypningen er praktisk orientert og har til hensikt å gi studentene innsikt i aktuelle problemstillinger fra så vel offentlig som privat sektor. Fordypningens målsetting er å gi deltakerne en bakgrunn som gjør at de, etter å ha tilegnet seg nødvendig bransjekunnskap, kan fylle forretningspartnerrollen ("Business Partner" rollen).

Læringsmål

Kunnskapsmål

- Studentene skal erverve kunnskap som skal gjøre dem i stand til å utføre bedriftsøkonomiske utredningsarbeider samt komme med anbefalinger til både kortsiktige og langsiktige beslutninger.
- Studentene skal opparbeide god forståelse for nyere bedriftsøkonomisk teori og utviklingstrekk, og gjennom det gi studentene en velegnet bakgrunn for masterstudier.
- Studentene skal tilegne seg forståelse for ulike sider ved virksomhetsstyring samt sammenhengen mellom fagområder som strategi, finans og regnskap.

Ferdighetsmål

Etter endt kursprogram skal studentene:

- Være i stand til å se sammenhengene mellom formål, problemstilling, datakvalitet, metode, analyse og anbefaling til beslutning.
- Studentene skal innse at den sluttlige anbefaling er en konsekvens av en rekke forutsetninger og valg som er gjort under utredningsarbeidet, og at "alt kommer an på".

Eksempler:

- Påliteligheten i anbefaling til beslutning avhenger både av datakvalitet og metode.
- Beslutninger gir gjerne atferdsendringer som det bør tas hensyn til under utredningen.

Holdningsmål

Etter endt kurs skal studentene:

- Vite at optimering av en "part" i mange tilfeller medfører nedprioritering av en annen, og at bruk av bedriftsøkonomiske modeller ikke nødvendigvis sikrer verken "rettferdighet" eller maksimering av de samlede interessenters målfunksjoner.
- Forstå betydningen av å evne å stille opp relevante alternativets ulike fordeler og ulemper mot hverandre, analysere disse, og trekke konklusjoner.

- Studentene skal videre innse at selv om måling av virksomhetens output (kvalitet og produktivitet) ikke er entydig, så er det viktig å forsøke å komme frem til objektive mål. Deretter er den enkelte medarbeiders oppgave å forsøke å få mest mulig ut av de ressurser som hun eller han har fått ansvaret for å disponere. Kan output, både i kvalitet og produktivitet, opprettholdes eller bedres med lavere ressursforbruk?

Forkunnskaper

Kurset forutsetter 2 års høyskoleutdanning innen økonomi og administrasjon eller tilsvarende. Studentene forutsettes å ha forkunnskaper i

MET 2910 Matematikk for økonomer

MET 2920 Statistikk for økonomer

BØK 3411 Finans og økonomistyring I og BØK 3421 Finans og økonomistyring I

BØK 3531 Finansregnskap og regnskapsanalyse (eller FIN 3512 Corporate Finance)

SØK 3520 Mikroøkonomi

Eventuelt tilsvarende kunnskaper fra annen undervisningsinstitusjon.

Obligatorisk litteratur

Bøker:

Blocher, Edward J ... [et al.]. 2013. Cost management : a strategic emphasis. 6th ed. McGraw-Hill/Irwin

Copeland, Tom and Vladimir Antikarov. 2003. Real options : a practitioner's guide. New ed. Texere

Tangen, Tor, Svein H. Gjønnes. 2012. Økonomi- og virksomhetsstyring : Strategistøtte ved prestasjonsstyring, ressursstyring og beslutningsstøtte. Fagbokforlaget. Kap. 12 og 15

Tangen, Tor, Svein H. Gjønnes. 2013. Arbeidshefte til Økonomi- og virksomhetsstyring. 2. utg. Fagbokforlaget. Kap. 12 og 15

Annet:

I tillegg vil materiale utdelt under forelesningene være å anse som pensum.

Anbefalt litteratur

Bøker:

Boquist, John A., Todd T. Milbourn and Ajnan V. Thakor. 2010. The value sphere : the corporate executives' handbook for creating and retaining shareholder wealth. 4th ed. World Scientific Publishing

Kaplan, Robert S. and Robin Cooper. 1998. Cost & effect : using integrated cost systems to drive profitability and performance. Harvard Business School Press

Emneoversikt

Innledning:

Økonomistyring og investeringsanalyse består av fire deler:

1. Strategisk kostnadsanalyse
2. Økonomiske insentivsystemer
3. Lineær programmering
4. Flerperiodisk verddivurdering

Dele 1: Strategisk kostnadsanalyse

Strategisk kostnadsanalyse omhandler ulike aspekter ved ressursstyring, herunder problemstillinger knyttet til bestemmelse av optimal ressursfordeling, optimal ressursmengde og hvordan motivere virksomhetens ansatte for å arbeide med ressursstyring. Sentralt i kurset er å gi deltakerne forståelse for at "tall lever" og at kostnadsmessige tallstørrelser som skal benyttes som underlag for en beslutning, beslutningsrelevante kostnader, må skreddersys i hvert enkelt tilfelle avhengig av formålet med beslutningen. Teori og metoder som gjør deltakerne i stand til å beregne beslutningsrelevante kostnader for beslutninger i forbindelse med produkter, kunder, effektivisering og konkurranseutsetting vektlegges.

- Introduksjon til Strategisk kostnadsanalyse
- Kostnadsledelse
- Aktivitetsanalyse, internt og eksternt perspektiv
- Aktivitetsbasert kostnadsanalyse og aktivitetsbasert ledelse, håndtering av kapasitetsproblematikk, valg av drivere
- Lønnsomhetsanalyse og behovet for skreddersøm avhengig av formål og kostnadsobjekt
- Behandling av felleskostnader
- Livssyklus-kostnader
- Tidsdrevet aktivitetsbasert kostnadsforståelse
- Lean Costing
- Relevante artikler knyttet til:
  - Stall points
  - Managements systems
  - Shared Services
  - Lean Costing

- Time Driven Activity Based Costing

Delemne 2: Økonomiske insentivsystemer

Studentene skal få innsikt i teoretiske prinsipper, fordeler og ulemper, for å utvikle økonomiske insentivsystemer, og bli fortrolige med empiriske funn fra internasjonale studier. Studentene skal videre lære å beherske fremgangsmåter for å analysere og utvikle insentivsystemer i praksis.

- Introduksjon til økonomiske insentivsystemer
- Et rammeverk for å diskutere insentiver – en enkel Prinsipal - Agent modell med risikonøytral agent
- Motivasjon og Behavioural Economics
- Screening
- Full Prinsipal – Agent modell med risikoavers agent
- Lederlønninger
- Insentiver i team
- Opsjoner
- Empiriske studier: hvor effektive er slike økonomiske insentiver?

Delemne 3: Lineær programmering

Studentene skal få forståelse for bruk av lineær programmering (LP), eksempelvis i forbindelse med personalallokering, kapitalrasjonalisering, produksjonsplanlegging og produktvalg, og kunne formulere ulike forretningsproblemer. Studentene skal kunne benytte problemløseren i Excel til å løse problemene, kunne tolke og reflektere over analytiske løsninger og Excel-løsninger av LP-problemer samt kunne skissere lønnsomme endringstiltak.

- Introduksjon til lineær LP
- Strukturering av LP-problemer
- LP som metode i forhold til aktivitetsanalyse, iterativ budsjettering og kapitalrasjoneringsproblemer
- Slakkvariabler, skyggepriser, beslutningsvariabler, variabler i og utenfor basis, basisløsninger, m.fl. og begrepssammenhenger
- Prinsipiell forståelse av simplex-algoritmens funksjonsmåte
- Transformering av bibetingelsene i et likningssystem for å kunne vurdere om en løsning er optimal og for å avgjøre hvilke endringstiltak som bør vurderes
- Ulike løsningsformater; grafisk, analytisk, Excel og sammenhengene mellom disse

Delemne 4: Flerperiodisk verdivurdering

Flerperiodisk verdivurdering omhandler bedriftsøkonomisk analyse av ulike realinvesteringsalternativer samt økonomisk verdivurdering av hele, eller deler av, virksomheter. Under realinvesteringsanalyse vil betydningen av fleksibilitet i beslutningssammenheng vektlegges. Studentene vil gjennom dette få kunnskap om avansert bruk av nåverdimetoden som grunnlag for beslutninger ved flerperiodiske problemstillinger. Forståelse for at fleksibilitet må innarbeides i forkant av beslutningene, enten man vektlegger mulighetene for utsettelse eller for at beslutningen kan gi konsekvenser som er bedre eller verre enn forventet, er sentralt. Praktisk bruk av realopsjonsteori samt innsikt i hvordan kvalitative faktorer kan innarbeides i beslutningsunderlaget gjennomgås. Studentene vil videre få kunnskap om praktisk bruk av ulike verdivurderingsmetoder, og i den forbindelse få forståelse for nødvendigheten av regnskapskorreksjoner.

- Introduksjon til flerperiodisk verdivurdering
- Tradisjonell nåverdianalyse
- Grunnleggende opsjonsteori
- Risikojustering i teller eller nevner? Beregning av risikoekvivalent kontantstrøm
- Verdien av fleksibilitet ved strategiske beslutninger
- Ulike former for fleksibilitet
- Flerperiodisk binomisk modell
- Realopsjonsteori
- Fleksibilitet og betydningen for relevant risiko og fastsettelse av avkastningskrav
- Risikonøytral metode
- Prosjekt Score Card
- Regnskapsverdier versus fundamentalverdier versus markedsverdier
- Beregning av fri kontantstrøm
- Ulike metoder for verdsettelse av virksomheter

Dataverktøy

Regneark.

Læreprosess og tidsbruk

Fagfordypningen i Økonomistyring og investeringsanalyse undervises med 90 kurstimer inkludert 10 timer oppgavegjennomgang.

Anbefalt tidsforbruk:

Aktivitet	Timebruk
Deltakelse på forelesninger	80
Deltakelse på foreleserledet oppgavegjennomgang	10
Selvstudium og forberedelser til forelesninger	220
Arbeid med oppgaver	85
Eksamen	5
Anbefalt tidsbruk totalt	400

Ressursbruk

80 timer forelesninger

10 timer foreleserledet oppgavegjennomgang

90 timer totalt

Eksamen

Kurset avsluttes med en fem timers individuell skriftlig eksamen.

Eksamenskode(r)

BST 95021 Skriftlig eksamen som teller 100% for å oppnå endelig karakter i kurset BST 9502 Økonomistyring og investeringsanalyse, 15 studiepoeng.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler er tillatt ved skriftlig eksamen inkl. eksamenskalkulator TEXAS INSTRUMENTS BA II Plus™.

Under punktet eksamensinformasjon i studiehåndboken på web finnes det definisjoner av hjelpemidler ved skriftlig skoleeksamen. Legg særlig merke til bruk av kalkulator. <http://www.bi.no/studiehandbok/hjelpemidler>

Kontinuasjon

Kontinuasjon ved neste ordinære gjennomføring av kurset.

Tilleggsinformasjon